

การประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา

* มานิต สิทธิศร

การศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ 10 ประเภท คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น เด็กปัญญาเลิศ และเด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน ได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถ

การจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการในรูปแบบของการเรียนร่วมมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2529 โดยจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ มุ่งให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามระดับความรู้ความสามารถของเด็กแต่ละคน เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้ช่วยเหลือตนเองได้ และดำรงอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ซึ่งสอดคล้อง

* ศึกษาพิเศษ ส.ป.อ. พัทธมนวิพิสัย ส.ป.จ.มหาสารคาม

กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ระบุว่าคนไทยทุกคนมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม (มาตรา 42) และมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43) คนพิการหรือทุพพลภาพนอกจากจะมีสิทธิเสรีภาพดังกล่าวแล้ว ยังมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ (มาตรา 55) และรัฐต้องสงเคราะห์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ (มาตรา 80) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ระบุว่า คนพิการที่ได้จดทะเบียนให้ได้รับการสงเคราะห์ และการพัฒนาทางการศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาสายอาชีพ หรืออุดมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม ซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาก็ได้ (มาตรา 15(2))

ในปีการศึกษา 2540 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีโรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ จำนวน 2,213 โรงเรียน นักเรียน 13,323 คน และในปีงบประมาณ 242 กำหนดขยายโรงเรียนเปิดสอนเรียนร่วมให้ครบทุกกลุ่มโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน จำนวน 4,221 โรงเรียน และจะพัฒนาครูการศึกษาพิเศษทุกโรงเรียน จำนวน 31,279 โรงเรียน ตามหลักสูตรการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ พุทธศักราช 2531 (ปรับปรุง พ.ศ. 2541) โดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่องการจัดการศึกษาพิเศษ จำนวน 14 เล่ม ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบายการประกันโอกาส ประกันคุณภาพ ประกันประสิทธิภาพ และประกันความปลอดภัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติมักประสบปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งอาจแตกต่างไปจากการวัดผลประเมินผลเด็กปกติ ดังนั้นเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องดังกล่าว จึงขอเสนอแนวทางการประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ ดังนี้

แนวทางการประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1. เด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งเรียนร่วมกับเด็กปกติต้องได้รับการประเมินผลการเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2533 เช่นเดียวกับเด็กปกติแต่จะต้องปรับวิธีการและเครื่องมือให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2. กระบวนการวัดผลการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษมี 4 ชั้นที่สำคัญคือ

ชั้นที่ 1 การวัดผล และประเมินผลก่อนเรียน เพื่อค้นหาความสามารถเด็กที่มีอยู่ ความรู้พื้นฐาน ทักษะเบื้องต้นของเด็ก คัดแยกเด็ก วิเคราะห์และวินิจฉัยว่าเด็กควรได้รับการพัฒนาอย่างไร ควรใช้วิธีการวัดผลอย่างไร การวัดผลมีหลายวิธี เช่น การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้ข้อมูลทางการแพทย์ เป็นต้น ในการวัดผลควรต้องใช้วิธีวัดผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการวัดผล

ชั้นที่ 2 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Education Plan IEP) เพื่อกำหนดเป้าหมาย และแนวทางในการพัฒนาเด็กแต่ละคน รวมทั้งวิธีการวัดผลและเกณฑ์การประเมินผล ควรต้องร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครูแนะแนว ครูวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน แพทย์ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด เป็นต้น ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ชั้นที่ 3 การวางแผนการสอน กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ควรต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ

ชั้นที่ 4 การวัดผลและประเมินผลระหว่างเรียน และปลายภาคเรียน ถ้าเด็กไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ครูต้องค้นหาสาเหตุที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ แล้วดำเนินการจาก ชั้นที่ 1 ใหม่ การสอนซ่อมเสริมนั้นทำได้หลายวิธี ครูควรพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสาเหตุที่เด็กไม่ผ่านจุดประสงค์ตามที่วิเคราะห์ไว้ เพื่อช่วยให้เด็กบรรลุผลสำเร็จในการเรียน

3. การประเมินผลระหว่างเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02 ครูสามารถปรับวิธีการวัดผลประเมินผล และกำหนดเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กได้ตามความจำเป็นที่สำคัญคือต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ระดับชั้น ความแตกต่างและข้อจำกัดของเด็กแต่ละคน

ในกรณีที่เด็กมีข้อจำกัดบางประการเป็นเหตุให้ไม่สามารถวัดผลประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้บางจุดประสงค์ได้ ครูไม่จำเป็นต้องวัดผลประเมินผลในจุดประสงค์การเรียนรู้นั้นก็ได้อีก เนื่องจากเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้เพื่อเลื่อนชั้นระบุว่า เด็กจะต้องผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์

ดังนั้นเด็กที่ไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้บางจุดประสงค์จึงไม่มีผลกระทบต่อการตัดสินผลการเรียนเพื่อพิจารณาเลื่อนชั้นแต่อย่างใด

4. เนื่องจากเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน มีแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลตามสภาพความสามารถที่เด็กแต่ละคนมีอยู่ เกณฑ์การวัดผลและประเมินผลก็แตกต่างจากเด็กปกติ ซึ่งครูผู้สอนสามารถประเมินความก้าวหน้าเป็นรายคนได้ จึงไม่ควรนำผลการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษมารวมหรือเปรียบเทียบกับเด็กปกติ โดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

5. เพื่อให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นเรียน ครูอาจเขียนเครื่องหมาย * (ดอกจัน) ไว้หลังชื่อสกุลของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในแบบกรอกคะแนนการประเมินผลประจำปี (ป.02) สมุดประจำชั้น (ป.02-2) และบัญชีเรียกชื่อ (ป.03) ก็ได้ กรณีที่โรงเรียนจัดเป็นชั้นเรียนพิเศษให้จัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนดังกล่าวเช่นเดียวกับเด็กปกติ

6. การประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ควรใช้วิธีวัดผลโดยการทดสอบเพียงอย่างเดียว ควรใช้วิธีการวัดผลหลาย ๆ วิธี โดยเน้นการประเมินผลสภาพที่แท้จริง (Authentic Assessment) ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การซักถาม การสัมภาษณ์เด็ก การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง การตรวจผลงาน การรายงานตนเอง การทดสอบภาคปฏิบัติ การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นต้น

7. ครูเลือกใช้วิธีการต่อไปนี้ในการประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ

7.1 การสอบปากเปล่า กรณีเด็กมีปัญหาในการอ่านและการเขียน แต่เข้าใจเนื้อหา ครูสอบปากเปล่า โดยอ่านข้อสอบให้เด็กฟังแล้วให้เด็กตอบด้วยวาจา หากเด็กไม่เข้าใจความหมายของคำบางคำ ครูควรอธิบายให้เข้าใจก่อนแล้วจึงทดสอบเพิ่มเติมด้วยวาจาจนเป็นที่พอใจของครู

7.2 การเพิ่มเวลาสอบ กรณีเด็กมีปัญหาในการอ่านและการเขียนจำเป็นต้องใช้เวลาในการสอบมากกว่าเด็กปกติ ครูควรให้เวลาในการสอบเพิ่มขึ้น และบางครั้งอาจให้เด็กเปิดหนังสือควบคู่กับการสอบ หรือให้ไปทำแบบทดสอบที่บ้านก็ได้

7.3 การบันทึกเสียง กรณีเด็กมีปัญหาในการเขียน ครูอาจให้เด็กตอบปากเปล่า และบันทึกคำตอบของเด็กลงในแถบบันทึกเสียง แล้วครูนำไปเปิดฟังอีกครั้งหนึ่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลและหลักฐานในการวัดผลประเมินผล

7.4 การสอบในห้องพิเศษ กรณีเด็กมีความวิตกกังวลในการสอบร่วมกับเด็กปกติ ครูอาจจัดให้เด็กสอบในห้องพิเศษได้ตามความเหมาะสม หรือทำการสอบอย่างไม่เป็นทางการ

7.5 แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ครูควรใช้แฟ้มสะสมงานของเด็กในการประเมินผลการเรียนและพัฒนาความสามารถของเด็กให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้ครูทราบพัฒนาการ ความก้าวหน้า ความพยายาม และความสำเร็จของเด็ก ทำให้เด็กมีความภูมิใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความสุขในการเรียน

7.6 ปรับวิธีการวัดผลและเครื่องมือวัดผล ในการวัดผลจุดประสงค์การเรียนรู้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ จุดประสงค์การเรียนรู้เดียวกันครูอาจใช้วิธีการและเครื่องมือวัดผลที่แตกต่างกันได้ เช่น

การวิ่งระยะทาง 100 เมตร เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายแขนขา ไม่สามารถวิ่งได้ อาจให้ออกกำลังกายแบบอื่นแทนตามที่สามารถจะทำได้ เพราะเป็นเรื่องของทักษะการออกกำลังกายเหมือนกัน

การอ่านออกเสียง เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ครูไม่ทดสอบการอ่านออกเสียง แต่อาจให้เด็กอ่านในใจแล้วเขียนคำตอบลงในสมุด

7.7 ใช้แบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา แต่ใช้รูปภาพ สัญลักษณ์ หรือตัวเลขแทน

7.8 นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการวัดผลประเมินผลการเรียนเด็ก ซึ่งจะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษ นักวัดผลการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและคอมพิวเตอร์ในการสร้างโปรแกรมการวัดผลประเมินผลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

8. เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสิทธิ์ได้รับประกาศนียบัตรและหลักฐานแสดงผลการเรียน (ป.05) การออกหลักฐานแสดงผลการเรียนและการออกประกาศนียบัตร เมื่อจบหลักสูตรให้โรงเรียนกรอกรายการเช่นเดียวกับเด็กปกติ

9. กรณีย้ายสถานศึกษา หรือได้รับการยกเว้นตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2523 หรือพันธกณฑ์การศึกษาภาคบังคับโรงเรียนดำเนินการเช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยออกหลักฐานแสดงผลการเรียน (ป.04) พร้อมเพิ่มประวัตินักเรียน

การประเมินผลช่วยให้ทราบถึงความสามารถของเด็ก ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับความสามารถ และความต้องการของเด็กแต่ละคนการประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถ และข้อจำกัดของเด็กแต่ละคน วิธีการประเมินผลจะกำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งครูจะต้องพยายามวัดผล

ประเมินผลให้ตรงกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน และจุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา มีความเที่ยงตรง ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลหลาย ๆ วิธีที่เหมาะสม วัดผลหลายครั้ง ๆ แปลผลให้ตรง ถูกต้องสมเหตุสมผล มีความยุติธรรม มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับกระบวนการเรียนการสอน และต้องได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงจะช่วยให้การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อค้นและพัฒนาความสามารถของเด็กให้เต็มศักยภาพ

หนังสืออ้างอิง

- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือ (ฉบับร่าง) การจัดการเรียนร่วมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.
- _____. รายงานการประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษรูปแบบการเรียนร่วม ปีงบประมาณ 2541. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.
- _____. หลักสูตรฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ พุทธศักราช 2531 (ปรับปรุง พ.ศ. 2541). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.
- "พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534," ใน ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 108 ตอนที่ 205. วันที่ 25 พฤศจิกายน 2534.
- "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช. 2540," ใน ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 144 ตอนที่ 55ก. วันที่ 11 ตุลาคม 2540.